

1302 revisité/herbekeken

Luc Vandeweyer, wetenschappelijk medewerker Koninklijk Legermuseum

De Guldensporenslag van 11 juli 1302 wekt nog altijd emoties op. Dat komt omdat de herinnering eraan gecultiveerd wordt en in een bepaalde ideologische context geplaatst die met de historische gebeurtenissen niets 'van doen' heeft. Er zijn dus betreffende 1302 twee historische fenomenen die het onderzoeken waard zijn. De gebeurtenissen zelf en daarnaast het historische gebruik ervan sinds het ontstaan van België. Het Masereelfonds nodigde op 19 oktober 2002 een hele reeks auteurs uit om die zaken uit de doeken te doen. Het fonds deed dat in samenwerking met het wallingantische blad Toudi. Het was immers uitdrukkelijk de bedoeling om ook Franstalige auteurs aan het woord te laten. De titel van het congresboek geeft exact weer waar het op neerkomt: 1302 revisité/herbekeken. Dank zij die samenwerking bestaat er een Vlaamse en een Franstalige versie.

Het studiewerk van een keur van historici levert boeiende gegevens en inzichten op. De politieke, sociale en militaire context van de langdurige Frans-Vlaamse oorlog wordt grondig bekeken. De veldslag was per slot van rekening maar een onderdeel van een belangrijk en complex stuk middeleeuwse geschiedenis. Die hoofdstukken vormen boeiend leesvoer en geven inderdaad een andere, veel bredere kijk op die periode dan we ons nog herinneren uit de lessen geschiedenis op school. Middeleeuwse geschiedenis is écht boeiend.

Maar dan komt de overgang naar de gecultiveerde herinnering. De studie en de ideologische verwerking van de veldslag begonnen kort na de Belgische onafhankelijkheid van 1830 en verschoven al snel naar de Vlaamse beweging die er graag de taalstrijd en haar virulente anti-Franse gevoelens aan vastkoppelde. Een hele reeks namen van gere-

nommeerde historici verschijnen in het verhaal van Véronique Lambert. Ze geeft terecht aan dat vele auteurs de historische gegevens al te gemakkelijk plooden naar hun persoonlijke nationalistische overtuiging. Als ze iets meer had verteld over een aantal van deze figuren zou dat voor de lezer nog inzichtelijker zijn geworden. Leo Delfos bijvoorbeeld is tijdens de Eerste Wereldoorlog als krijgsgevangene naar de Duitsers overgelopen en deed tegen betaling aan pro-Duitse propaganda. Dat is van grote betekenis voor de interpretatie van zijn latere historische productie. Het antibelgicisme komt uitdrukkelijk aan bod in de bijdrage van Frans-Jos Verdoodt. Deze auteur stelt ook de vraag waarom er in de Vlaamse beweging bijna nooit een pacifistisch verzet ontstond tegenover de keuze van een moorddadige oorlog als referentiepunt voor de nationale feestdag. Hij pleit er dan ook voor dat de Vlaamse beweging aandacht zou hebben voor de vele betekenissen, inhouden en aspecten van 1302.

Er zijn helaas enkele schoonheidsfoutjes in de bundel geslopen. De Frans-Vlaamse auteur Gantois, radicaal pro-Duits en nationaal-socialist tijdens de Tweede Wereldoorlog, was geen abt maar wel een 'abbé', een gewone priester dus. Met Maurice Baurrès op diezelfde pagina zal waarschijnlijk wel Barrès bedoeld zijn. En ook aangaande de auteursnaam Alain Forunier (Fournier) heb ik mijn twijfels. Maar die onvolkomenheden verzinken in het niet bij de in de bundel aangereikte inzichten.

Bijzonder boeiend is de analyse van pogingen om gelijksoortige nationale mythes te distilleren uit veldslagen in het verleden zoals de slag bij Jemappes die voor de Franse revolutionairen de deur openzette naar de annexatie van de Zuidelijke Nederlanden. Een confrontatie met de gecultiveerde herinnering aan de boerenkrijg is in deze context eveneens nuttig. Gelukkig worden ook de pogingen tot het installeren van de wallingantische herdenking van de slag bij Waterloo in 1815 nader bekeken. Net zoals terecht wordt verwezen naar de voorstelling van de Vlaams-nationalistische collaboratie tijdens de twee Duitse bezettingen in de Vlaamse beweging nadien. Die herinnering leidde bijvoorbeeld tot militaersk gedrag en het dragen van bepaalde, nostalgisch aandoende uniformen in Vlaams-nationalistische kringen vanaf de latere jaren 1950. De bundel biedt het grote publiek van de historisch geïnteresseerde lezers dus heel wat. Niet alleen wordt de deur opengezet naar een breder inzicht in deze belangrijke periode in de middeleeuwse geschiedenis. Hij belicht ook de gevolgen van de 'herinneringsarbeid' voor de recente geschiedenis van Vlaamse en Waalse beweging.

C. Billen, S. Boffa, M. Boone, J. Fontaine, R. Jacobs, C. Kesteloot, V. Lambert, S. Lewuillon, B. Mihail, P. Raxhon, F.-J. Verdoodt, 1302 revisité/herbekeken, Brussel, 2003.
De Nederlandstalige versie kwam er in opdracht van het Masereelfonds en IMAVO.